Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

IZVEŠTAJ
OMBUDSMANA

R. br. 1234/2026

u vezi sa situacijom nastalom usled nedovršenih radova na kolektoru i uticajem na zagađenje životne sredine duž ulice "Redžep Krasnići" u naselju "Kalabrija" u Prištini

Upućeno: G.din-u Përparim Rama, predsednik
Opština Priština

Priština, 29. oktobra 2026. godine

Rr./Ul. Migjeni nr./br.21 • 10000 • Prishtinë/Priština • Kosovë/Kosovo
Tel: +383 (0) 38 223 782, 223 783, 223 784 • Faks: +383 (0) 38 223 790
www.oik-rks.org • info.oik@oik-rks.org

Cilj Izveštaja

Ovaj Izveštaj Ombudsmana ima za cilj da, sa stanovišta ljudskih prava, proceni nastalu situaciju u ulici "Redžep Krasnići" u naselju "Kalabrija" u Prištini, nakon obustave i ne završavanja radova na izgradnji kanalizacionog kolektora. Izveštaj ima za cilj da analizira postupke i nepostupanje opštinske vlasti u pogledu sprečavanja i otklanjanja rizika po životnu sredinu i zdravlje stanovnika.

Ombudsman, putem izveštaja, ima za cilj da proceni, naročito, da li su mere koje je preduzela Opština Priština bile dovoljne, efektivne i blagovremene kako bi se garantovalo praktično i efektivno uživanje prava na poštovanje privatnog i porodičnog života i stana, kao i odgovornost za zaštitu životne sredine i zdravlja.

Ombudsman zahteva pažnju vlasti da se prava stanovnika naselja već duže vreme krše zbog sličnih problema, a povodom ovog pitanja Ombudsman je doneo Izveštaj sa preporukama R. br. 683/2024, 21. oktobra 2024. godine.

Izveštaj se zasniva na dokumentaciji koju je podnela podnositeljka žalbe, istražnim radnjama Institucije Ombudsmana (IO), kao i na stručnom izveštaju Nacionalnog instituta za javno zdravlje Kosova (NIJZK) od 22. septembra 2026. godine u vezi sa ovim slučajem.

Pravni osnov Omudsmana

Prema Zakonu br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman, između ostalog, ima sledeća ovlašćenja i odgovornosti:

- „*Da istražuje žalbe primljene od bilo kog fizičkog ili pravnog lica u vezi sa navodima o kršenju ljudskih prava predviđenih Ustavom, zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima, posebno Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, uključujući radnje ili neradnje koje predstavljaju zloupotrebu ovlašćenja.*“ (član 16. stav 1).
- „*Da skrene pažnju na slučajeve kada vlasti krše ljudska prava i da preporuka za okončanje takvih slučajeva, kao i, kada je to neophodno, izrazi svoje mišljenje o stavovima i reakcijama nadležnih vlasti u vezi sa takvim slučajevima.*“ (član 18, stav 1, podstav 1.2).

Postupci (Radnje) Ombudsmana

1. Ombudsman, na osnovu člana 16. stav 1. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, 14. avgusta 2026. godine, primio je žalbu gđe. Lumurije Gjoši (u daljem tekstu: podnositeljka žalbe), podnetu protiv Opštine Priština, u vezi sa obustavom radova na izgradnji kanalizacionog kolektora u ulici "Redžep Krasnići" u Prištini i opasnošću koju, prema njenim rečima, predstavlja nastala situacija po zdravlje i bezbednost stanovnika.
2. Prema navodima podnositeljke žalbe i dokumentaciji dostavljenoj Instituciji Ombudsmana, projekat o izgradnji kanalizacionog kolektora na ovom području započet je pre oko dve godine, ali su radovi obustavljeni i projekat je ostao nedovršen. Prema rečima podnositeljke žalbe, obustava radova je povezana sa zastojem u postupcima eksproprijacije imovine duž trase (segmenta) projekta. Ona tvrdi da je odugovlačenje ovih postupaka je učinilo da kanal kolektora, u kom se skupljaju kanalizacione vode i otpad, ostane otvoren u naseljenom području.

3. Podnositeljka žalbe je tvrdila da stvoreno stanje predstavlja ozbiljan rizik po javno zdravlje zbog nakupljanja kanalizacionih voda, otpada i teškog smrada, što, prema njenim rečima, otežava stanovnicima da provetravaju svoje domove i slobodno se kreću. Takođe, ona tvrdi da je otvoreni kanal pretvoren u veliko stanište glodara i insekata, koji prodiru i u kuće i stambene objekte. Staviše, prema navodima podnositeljke žalbe, napuštena i neobezbeđena radilište predstavlja opasnost po fizičku bezbednost prolaznika, posebno pešaka. Osim toga, podnositeljka žalbe je, zbog stanja zagađenja, zatražila ubrzanje procedura eksproprijacije, kao i hitno preduzimanje mera za čišćenje rečnog korita, kao i drugih sanitarnih mera. U prilog žalbi dostavila je i spisak potpisan od strane 17 stanovnika naselja.

4. Dana 3. septembra 2026. godine, predstavnica IO-a obratila se NIJZK-u sa zahtevom da, na osnovu nadležnosti utvrđenih Zakonom br. 02/L-78 o javnom zdravlju, izvrši inspekcijski nadzor radi stručne provere na licu mesta, u cilju utvrđivanja prirode i nivoa zagađenja, potencijalnog rizika po javno zdravlje i mera koje treba preduzeti radi otklanjanja rizika.

5. Dana 10. septembra 2026. godine, Ombudsman je uputio dopis predsedniku Opštine Priština, kojim je zatražio informacije o merama koje je preduzeo ili planira da preduzme u cilju nastavka i završetka radova na izgradnji kanalizacionog kolektora i otklanjanja navodnih rizika po zdravlje i bezbednost stanovnika, do završetka projekta.

6. Dana 23. septembra 2026. godine, Ombudsman je dobio odgovor od NIZJZK-a, koji je, putem izveštaja o uviđaju na licu mesta, saopštio sledeće:

   "Regionalni centar za javno zdravlje u Prištini je 14. septembra 2023. godine izvršio dva uviđaja na licu mesta. U izveštaju od 22. septembra 2026. godine, NIJZK je utvrdio da su nedovršeni radovi pretvorili ovo područje u otvoreno žarište infekcije i evidentirao ozbiljne nepravilnosti.

   Prema NIJZK-u, kanal je potpuno otkriven i služi kao mesto (tačka) direktnog ispuštanja kanalizacionih voda iz okolnih stambenih objekata; primećene su improvizovane cevi i oštećena infrastruktura, nagomilavanje komunalnog (urbanog) otpada i čvrstog otpada koji blokira protok, oštećene potporne konstrukcije, mogućnost kontaminacije dvorišta, ulica i javnih površina, prisustvo komaraca, značajno prisustvo ptica i nekoliko uginulih ptica.

   NIJZK je utvrdio da je ova situacija narušila kvalitet života stanovnika: prijavljeno je masovno prisustvo glodara, insekata, vrana i pasa lutalica, zdravstveni problemi zbog kojih je zatražena medicinska pomoć, nemogućnost normalnog korišćenja dvorišta, pa čak i otvaranja prozora zbog nepodnošljivog smrada. Među stanovništvom koje je potencijalno izloženo identifikovana su deca, uključujući decu mlađu od pet godina, osobe starije od 65 godina i osobe sa hroničnim bolestima.

   NIJZK je procenio da stanje konstatovano na terenu predstavlja potencijalni izvor i rizik po javno zdravlje. Rizik je povezan sa izloženošću kanalizacionim vodama, stajaćim vodama i vektorima, prisustvom glodara, čvrstim otpadom, mogućom kontaminacijom površina, blizinom sa stambenim objektima, izloženošću dece i osetljivih grupa, trajanjem izloženosti i prisustvom uginulih ptica.

NIJZK je preporučio: završetak radova po ubrzanom postupku i zatvaranje kolektora; neposrednu istragu od strane sanitarnog i ekološkog inspektorata radi identifikacije i zatvaranja nelegalnih priključaka i nekontrolisanih ispuštanja otpadnih voda; neposredno čišćenje otpada, dezinfekciju, deratizaciju i dezinsekciju područja; kao i fizičku izolaciju područja do završetka radova, posebno kako bi se sprečio pristup deci. Nakon mera, NIJZK preporučuje ponovnu procenu na terenu.“

7. Ombudsman primećuje da slučaj iz 2026. godine izolovan slučaj. U Izveštaju R. br. 683/2024, na istoj lokaciji utvrđeno je zagađenje kanalizacionim vodama, otpadom, smrad, prisustvom glodara i insekata, opasnost po zdravlje i opasnost od poplava. U to vreme, NIJZK je tražio uklanjanje izliva kanalizacionih voda, postupanje opštinskih inspektora i redovno održavanje potoka, dok je Ombudsman preporučio Opštini da preduzme neposredne mere.

Važeći ustavni i zakonski standardi

8. Procene i zaključci Ombudsmana u vezi sa slučajem R. br. 1234/2026, zasnivaju se na pravima zagarantovanim Ustavom Republike Kosovo, važećim zakonima u zemlji, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (EKLjP) i praksom Evropskog suda za ljudska prava (ESLjP).

9. Član 7 Ustava navodi zaštitu životne sredine među vrednostima na kojima se zasniva ustavni poredak Republike Kosovo, dok član 52 određuje odgovornost za životnu sredinu.

10. Ustav, pored toga što garantuje zaštitu životne sredine u Poglavlju o osnovnim pravima i slobodama, svrstava je među vrednosti ustavnog poretka, gde je u članu 7 [Vrednosti] propisano je kako sledi: "*1.Ustavni poredak Republike Kosovo zasniva se na načelima..., poštovanja ljudskih prava i sloboda i vladavine prava, nediskriminacije, prava svojine, zaštite životne sredine* [...].”

11. Ustav Republike Kosovo utvrđuje odgovornost za životnu sredinu članom 52, koji u stavu 1 izričito navodi: "*Priroda i biodiverzitet, životna sredina i nacionalno nasleđe odgovornost su svakog pojedinca.*"

12. ESLJP je, kroz svoju sudsku praksu, utvrdio da se zaštita životne sredine tretira u duhu EKLjP-a, u članu 2 [Pravo na život] i članu 8 [Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života].

13. ESLJP u članu 13. utvrđuje pravo na delotvorno rešenje: „*Svako, čija su prava i slobode utvrđeni ovom Konvencijom povređeni ima pravo na delotvorno resenje pred nacionalnim organom, bez obzira na to da su povredu počinila lica koja postupaju u ispunjenju svojih službenih funkcija.*“

14. Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života utvrđeno je članom 8. EKLjP-a: "*Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, stana i* [...]." Član 8 EKLjP-a garantuje pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života i stana. Ova odredba nije ograničena samo na obavezu vlasti da ne intervenišu proizvoljno; u određenim okolnostima ona obuhvata i pozitivne obaveze za preduzimanje razumnih i delotvornih mera za zaštitu pojedinaca od ozbiljnih posledica po životnu sredinu.

15. Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine, u članu 1. stav 2. propisuje: „"*Cilj ovog zakona je da promoviše stvaranje zdrave životne sredine za stanovnike Kosova kroz*

postepeno uvođenje standarda Evropske unije za životnu sredinu." A član 2. stav 2. propisuje: "*Ovaj zakona ima za cilj [...] poboljšanje uslova životne sredine koji se odnose na kvalitet života i zaštitu zdravlja ljudi* [...] *koordinaciju državnih aktivnosti u cilju ispunjavanja zahteva za zaštitu životne sredine* [...]."

16. Zakon Br. 04/L-147 o vodama Kosova tretira vodne resurse kao dobro od opšteg interesa i ima za cilj njihovu zaštitu od zagađenja. Član 46 ovog zakona utvrđuje opštinske nadležnosti za zaštitu od poplava i štetnog delovanja voda u urbanim sredinama.

17. Zakon Br. 08/L-025 o zaštiti vazduha od zagađenja ima za cilj da obezbedi pravo građana da žive u okruženju sa čistim vazduhom i da zaštiti zdravlje ljudi od zagađenja vazduha.

18. Zakon Br. 02/L-78 o javnom zdravstvu, u članu 6, stavovi 6.1 i 6.2, daje NIJZK-u ulogu u istraživanju uticaja faktora životne sredine na zdravlje stanovništva, predlaganju zaštitnih mera i preporuci otklanjanja nedostataka i štetnih efekata na zdravlje.

19. Zakon Br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, u članu 17, priznaje opštinama potpune i isključive nadležnosti za zaštitu lokalne životne sredine, pružanje i održavanje javnih i komunalnih usluga, uključujući prečišćavanje otpadnih voda i upravljanje otpadom, kao i nadležnosti u javnom zdravstvu.

20. 18. U meri u kojoj se podnositeljka žalbe obratila opštinskim organima sa konkretnim zahtevima, primenjuju se i standardi Zakona br. 05/L-031 o Opštem upravnom postupku, uključujući obavezu da se upravni postupak okonča u zakonskom roku i da organ postupa efektivno, razumno i u skladu sa načelom dobrog upravljanja (administriranja).

Relevantni standardi ESLjP-a i ustavni pristup

21. ESLJP je priznao da ozbiljno zagađenje životne sredine može uticati na dobrobit pojedinca i sprečiti ga da uživa u svom stanu (domu) u meri u kojoj to narušava njegov privatni i porodični život. U predmetu *Guerra i drugi protiv Italije*, Sud je naglasio da član 8 može da stvori pozitivne obaveze i da treba smatrati da li su vlasti preduzele neophodne korake za efektivnu zaštitu prava pogođenih lica.

22. U predmetu *Dubetska i drugi protiv Ukrajine*, ESLjP je pojasnio da prag primenjivosti člana 8 zavisi od intenziteta i trajanja uznemiravanja, kao i od njegovih fizičkih ili psiholoških posledica po zdravlje i kvalitet života. Sud pridaje poseban značaj nalazima nadležnih organa, zakonskim standardima, studijama o životnoj sredini i konkretnim merama preduzetim u vezi sa situacijom podnosilaca žalbe.

23. Prilikom procene pozitivnih obaveza, važno je da li je opasnost neočekivana ili se radi o dugotrajnoj situaciji poznatoj vlastima, da li su vlasti znale ili su morale da znaju da opasnost utiče na privatni život i dom i da li su izabrane mere zaista mogle da smanje ili otklone izloženost.

24. Štaviše, ESLjP je u svojoj sudskoj praksi naglasio da EKLjP-a namerava da garantuje prava koja su "praktična i efektivna", a ne samo "teoretska i iluzorna" *(Airey protiv Irske, stav 24*). U kontekstu člana 8 Konvencije, ovaj princip zahteva da zaštita privatnog i porodičnog života i doma bude efektivna i u praksi, uključujući slučajeve kada su pojedinci izloženi ozbiljnim rizicima po životnu sredinu i zdravlje.

Pravna analiza i konstatatcije Ombudsmana

25. Jedan od principa međunarodnog prava životne sredine je postizanje održivog razvoja koji građanima omogućava visok kvalitet života u čistoj, bezbednoj i zdravoj životnoj sredini.

26. U ovom konkretnom slučaju, glavno pitanje je da li je Opština Priština, nakon što je bila upoznata sa ekološkim problemom na istoj lokaciji najmanje od 2024. godine, preduzela adekvatne, blagovremene i efektivne mere kako bi sprečila nastavak ili ponavljanje izlaganja stanovnika kanalizacionim vodama, otpadu, vektorima i drugim identifikovanim opasnostima.

27. Zaštitnik građana smatra da činjenica da je NIJZK 2026. godine ponovo konstatovao, na istom mestu, direktno ispuštanje otpadnih voda, otpada, stajaćih voda, glodara i insekata, kao i da je područje okarakterisao kao potencijalni izvor i rizik po javno zdravlje, ukazuje na to da problem nije trajno rešen. Štaviše, trenutna situacija se direktno povezuje sa nedovršenim radovima na kolektoru, odnosno sa javnom infrastrukturom koja je u nadležnosti vlasti.

28. Procena se ne zasniva samo na subjektivnoj percepciji podnositeljke žalbe. Ista se oslanja na dve stručne kontrole NIJZK-a, na konkretne konstatacije na terenu i na fotografije sadržane u izveštaju ove institucije. Ovi objektivni podaci ispunjavaju kriterijum koji, prema praksi ESLjP-a, procena uticaja na životnu sredinu zasniva na konstatacije nadležnih organa i proverenim dokazima.

29. Intenzitet zabrinutosti proizilazi iz prirode izvora: izložene i stajaće otpadne vode, čvrsti otpad, mogućnost kontaminacije površina i prisustvo vektora. Trajanje i ponavljajući karakter problema potvrđuju se iz slučaja iz 2024. godine i stanje ponovo konstatovano u septembru 2026. godine. Uticaj na kvalitet života ogleda se u nemogućnosti stanovnika da normalno i bez ograničenja koriste svoje domove i dvorišta i da otvaraju prozore, kao i u prijavama potrebe za medicinskom pomoći.

30. Blizina izvora zagađenja sa stambenim objektima i prisustvo dece, starijih osoba i osoba sa hroničnim bolestima povećava značaj preventivne obaveze vlasti. Čak i bez potrebe da se dokaže da je svaki pojedinačni zdravstveni problem direktno uzrokovan zagađenjem, postojanje stručno potvrđenog rizika zahteva efektivne preventivne mere.

31. Ombudsman smatra da se pozitivna obaveza vlasti ne ispunjava samo postojanjem projekta za kolektor ili početkom radova. Kada samim nedovršavanjem radova nastaje ili se produžava izvor izlaganja, organ mora da obezbedi privremene zaštitne mere i završetak projekta u razumnom roku. Jedan nedovršen projekat, koji ostavlja otvoren kanal sa otpadnim vodama u blizini stambenih objekata, ne može se smatrati efektivnom zaštitnom merom.

32. U tom smislu, preporuka NIJZK-a za završetak radova po ubrzanom postupku direktno je povezana sa eliminacijom izvora opasnosti. Jednako su neophodne i hitne mere, kao što su: identifikacija i zatvaranje nekontrolisanih izliva, čišćenje, dezinfekcija, deratizacija, dezinsekcija i fizička izolacija područja. Ove mere nisu alternativa prema završetku izgradnje kolektora, već dopunske mere koje treba sprovoditi paralelno.

33. Ponavljanje problema nakon Izveštaja R. br. 683/2024 je od posebnog značaja za procenu institucionalne efektivnosti. Kada je organ prethodno obavešten o istom ili suštinski

sličnom riziku i kada su date konkretne preporuke, standard pažnje zahteva ne samo privremenu reakciju, već i mere koje sprečavaju ponovno vračanje problema. U suprotnom, zagarantovana zaštita ostaje formalna, a ne praktična i efektivna.

34. Primenjujući standard člana 8. EKLjP-a u vezi sa članovima 22, 36. i 53. Ustava, Ombudsman smatra da dokumentovano stanje dostiže nivo ozbiljnosti koji utiče na normalno uživanje stana i privatnog i porodičnog života. Odgovornost vlasti u ovom slučaju ne proizilazi iz samog postojanja zagađenja kao takvog, već iz obaveze da se na odgovarajući način reaguje na poznatu, potvrđenu i stalnu opasnost.

35. Ombudsman smatra da neuklanjanje izvora izloženosti i nepostojanje održivog rešenja, uprkos prethodnom saznanju o problemu, ne pokplapaju se sa obavezom Opštine da štiti lokalnu životnu sredinu, niti sa upravljanjem otpadnim vodama i otpadom, kao niti sa zaštitom javnog zdravlja. U ovim okolnostima, nastavak ovakvog stanja predstavlja kršenje prava na poštovanje privatnog i porodičnog života i stana, zagarantovanog članom 36 Ustava, u vezi sa članom 8 EKLjP-a, kao i odgovornosti za životnu sredinu, zagarantovane članom 52 Ustava.

36. S obzirom na to da zahtevi stanovnika upućeni opštinskim organima ostali bez odgovora ili bez efektivnog donošenja odluke, Ombudsman podseća da se obaveza dobrog upravljanja ne ispunjava samo prihvatanjem zahteva. Organ treba da razmotri pitanje, komunicira sa strankom i pruži obrazloženi odgovor u zakonskom roku, naročito kada se zahtev odnosi na potencijalni rizik po javno zdravlje.

37. Stoga, Ombudsman smatra da je, u okolnostima ovog slučaja, potreban integrisani institucionalni odgovor, kao što su: završetak infrastrukture, hitna sanacija područja, inspekcijska kontrola izliva, mere za dezinfekciju, ograničenje pristupa opasnom području i stručna ponovna procena nakon intervencije. Pravilna i proverena primena ovih mera može se smatrati adekvatnim odgovorom da učini zaštitu prava praktičnom i efektivnom.

38. Na osnovu dokumentovanih činjenica, stručnih nalaza NIJZK-a, ponavljanja problema koji je takođe evidentiran 2024. godine, kao i ustavnih, zakonskih i standarda i standarda ESLjP-a, Ombudsman konstatuje da stanje duž ulice "Redžep Krasnići" zahteva hitnu i koordinisanu intervenciju Opštine Priština. Mere treba da budu usmerene ne samo na privremeno ublažavanje posledica, već i na otklanjanje izvora opasnosti i sprečavanje njenog ponavljanja.

Ombudsman, naglašavajući neophodnost ispunjenja pozitivnih obaveza države da preduzme konkretne mere za sanaciju stanja u prostorima duž ulice "Redžep Krasnići" u naselju "Kalabrija" u Prištini, a takođe skrećući pažnju na sledeće: "*NIJZK u svom izveštaju smatra da je sprovođenje ovih mera neophodno za prevazilaženje aktuelnog problema i, shodno tome, za zaštitu zdravlja stanovništva.*", na osnovu člana 135, stav 3. Ustava Republike Kosovo, koji propisuje: "[...] *ima pravo da daje preporuke i predlaže mere ako utvrdi da organi javne uprave i drugi državni organi krše ljudska prava i slobode.*", i u skladu sa članom 18. stav 1.2. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu,

PREPORUČUJE

Opštini Priština:

- *U skladu sa zakonskim nadležnostima i ovlašćenjima, da preduzme mere za čišćenje reke i okolnih područja od zagađenja i nagomilanog otpada usled obustave radova na izgradnji kolektora u ulici "Redžep Krasnići", u naselju "Kalabrija" u Prištini.*
- *U saradnji sa nadležnim institucijama, da obezbedi dezinfekciju, deratizaciju i dezinsekciju celog područja duž ulice "Redžep Krasnići", identifikuje i zatvori nelegalne priključke i nekontrolisana ispuštanja otpadnih voda iz okolnih objekata.*
- *Da preduzme dodatne mere za izolaciju područja radova u cilju stvaranja bezbednosti za ljudi, posebno decu.*
- *Da ubrzanim postupkom dovrši prekinute radove na izgradnji kolektora.*
- *Da postupa u skladu sa preporukama NIJZK-a.*
- *Obavestiti podnositeljku žalbe i pogođene stanovnike o preduzetim radnjama i rokovima za završetak radova.*

U skladu sa članom 132. stav 3. Ustava Republike Kosovo ("*Svaki organ, institucija ili drugi organ koji vrši legitimnu vlast u Republici Kosovo dužan je da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu dostavi sva dokumenta i informacije tražene u skladu sa zakonom.*") i članom 28. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu ("*Organi kojima je Ombudsman uputio preporuku, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih radnji,* [...] *moraju da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor mora da sadrži pisane razloge za preduzete mere u vezi sa predmetnim pitanjem.*"), molimo Vas da nas ljubazno obavestite o preduzetim radnjama u vezi sa predmetnim pitanjem.

S poštovanjem,

Naim Qelaj
Ombudsman